

8. Давиденко Н. Особливості дослідження соціально-правової термінології (на матеріалі латинськомовних документів XVI-XVII ст) // Взаємодія одиниць мови та мовлення: комунікативно-когнітивний, соціокультурний, перекладознавчий і методичний аспекти: матеріали III Міжнар. наук.- практ. конф. 28 квітня 2015 р. К.: НТУУ «КПІ», 2015. С. 19 – 22.

Черванчук Вікторія Валеріївна,

аспірант кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

СКЛАДНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ОЦІНОЧНИЙ КРИТЕРІЙ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗУМНОСТІ СТРОКІВ

Серед процесуальних прав іншої особи, права чи інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, як учасника кримінального провадження, є право на звернення з клопотанням про здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК України.

Так, відповідно до ч. 6 ст. 28 КПК України підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, інші особи, права чи інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, мають право на звернення до прокурора, слідчого судді або суду з клопотанням, в якому викладаються обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені цим Кодексом.

Можливість звернення з таким клопотанням обумовлюється інститутом розумних строків, який визначено однією із загальних засад кримінального провадження (п. 21 ч. 1 ст. 7 КПК України).

Відповідно до ч. 1 ст. 28 КПК України під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, об'єктивно необхідні для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені КПК України строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

Одним із критеріїв для визначення розумності строків кримінального провадження є складність кримінального провадження, яка згідно з п. 1 ч. 3 ст. 28 КПК України визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачених та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та

специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо.

Таким чином, розумність строків, будучи оціночним поняттям, визначається серед іншого, складністю кримінального провадження, що також є оціночним поняттям.

Зважаючи на те, що ч. 6 ст. 28 КПК України фактично зобов'язує особу, права чи інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, викладати в клопотанні обставини, що обумовлюють необхідність здійснення кримінального провадження (або окремих процесуальних дій) у більш короткі строки, ніж ті, що передбачені КПК України, важливою для такої особи стає оцінка зокрема складності кримінального провадження, як критерію, за яким прокурор, слідчий суддя або суд вирішуватимуть питання щодо розумності строку та задоволення її клопотання.

Як відомо, оціночні поняття – це узагальнення явищ і процесів правової дійсності, які фіксуються у законодавстві через вказівку лише на найбільш загальні ознаки явища або процесу. Специфічні притаманні ознаки оціночного поняття у законодавстві відсутні і проявляються як через тлумачення правової норми, так і шляхом різного роду роз'яснень і уточнень, що надаються судовою практикою і підзаконними актами [Див.: 1, с. 71].

У широкому розумінні оціночне поняття у правових актах представляють як закріплене у нормах права уявлення (абстрактна думка), що відображає у собі різні емпіричні властивості явищ шляхом закріплення їх правозначущих типів і зумовлює здійснення на його основі індивідуального піднормативного регулювання та конкретизації суспільних відносин чи самостійної оцінки конкретної ситуації з боку суб'єкта правозастосування [2, с. 4].

У нормах КПК України оціночне поняття «складність кримінального провадження» використовується не лише при унормуванні розумності строків кримінального провадження (ст. 28 КПК України), а й при вирішенні питань, пов'язаних із відмовою захисника від виконання своїх обов'язків (ч. 4 ст. 47 КПК України), продовженням строків досудового розслідування (ст. 294 КПК України).

Більше того, ч. 4 ст. 294 КПК України окрім поняття «складність кримінального провадження» оперує поняттями «особлива складність провадження», «виняткова складність провадження».

Вказані поняття у чинному законодавстві взагалі не розкриваються, у зв'язку з чим окремі правники справедливо

стверджують про необхідність внесення відповідних доповнень до КПК України [3].

Наразі КПК України визначає відкритий перелік критеріїв для встановлення найбільш загального поняття «складність кримінального провадження».

Так, відповідно до п. 1 ч. 3 ст. 28 КПК України складність кримінального провадження визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо.

З урахуванням практики Європейського суду з прав людини складність кримінального провадження визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачених та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження; кількості учасників провадження (потерпілих, свідків тощо); правової кваліфікації кримінального правопорушення; наявності на момент початку досудового розслідування відомостей щодо конкретної особи, яка ймовірно вчинила кримінальне правопорушення; характеру обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні; меж доказування; обсягу матеріалів досудових розслідувань, що об'єднані в одному провадженні; необхідності призначення експертиз, їх складності; обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для всебічного та повного дослідження обставин кримінального правопорушення; необхідності отримання міжнародної допомоги в рамках кримінального провадження тощо (п. 4 постанови Пленуму ВССУ від 17.10.2014 № 11) [4].

Відповідно обставини, які враховуються при визначенні складності кримінального провадження, що впливає на його строк, О. Бойко пропонує поділяти на такі дві групи: 1) обставини, що стосуються кількісних (фактичних) характеристик (кількість учасників кримінального провадження, фактів правопорушень, обсяг доказів, що необхідно зібрати); 2) обставини процедурного (правового) характеру (вступ у процес нових учасників, проведення процесуальних дій в межах міжнародного співробітництва) [5, с. 87].

Аналіз вищевикладеного дає підстави для висновку, що складність кримінального провадження, як оціночний критерій визначення розумності строків, про встановлення і дотримання яких має право подати клопотання особа, права чи інтереси яких обмежуються під час досудового розслідування, визначається як обставинами формально-кількісного характеру (кількість

підозрюваних, епізодів злочинної діяльності тощо), так і обставинами, що характеризують змістовну трудомісткість, тобто суму усіх витрат (робочого часу, людських ресурсів тощо), необхідних для виконання завдань кримінального провадження на відповідній стадії кримінального провадження.

При цьому, варто зауважити, що обставини формально-кількісного характеру не завжди однозначно засвідчують складність, особливу складність чи виняткову складність кримінального провадження. Відповідно у кожному випадку встановлення змісту поняття «складність кримінального провадження» має відбуватись з урахуванням усього комплексу обставин, що характеризують кримінальне провадження як з формально-кількісної, так і зі змістовної сторони.

Список використаних джерел:

1. Орловський Р. С. Оціночні поняття в законодавчій регламентації інституту співучасті. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2014. Вип. 3. Т. 3. С. 70–74.

2. Веренкіотова О. В. Оціночні поняття у правових актах: теорія та практика реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ : НАВС, 2013. 20 с.

3. Колотило О. Продовжити не можна закрити (.). Юридична газета online : [всеукраїнське професійне юридичне видання]. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/prodovzhiti-ne-mozhna-zakriti-.html>.

4. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення : постановва Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 17.10.2014 № 11. Верховна Рада України. Законодавство України : [офіційний веб-портал]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14?find=1&text=%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BD#w1_6.

5. Бойко О. Розумні строки кримінального провадження в практиці Європейського суду з прав людини. NATIONAL LAW JOURNAL: THEORY AND PRACTICE. Іunie 2020. Р. 83–90.